

پیش دبستانی طلوع

دیدار چند ساعته و گفتگو با مربیان مرکز پیش دبستانی مجتمع فرهنگی طلوع.^۱

روز چهارشنبه - ۱۳۷۷/۱۰/۱۶ (۱۷ رمضان المبارک ۱۴۱۹).

آدرس: بخشی از دبستان طلوع واقع در خیابان دولت، پشت مسجد محمدیه

پس از ورود، با عبور از چند راهرو به منطقه‌ی سرپوشیده‌ای رسیدیم که در کنار دفتر مدرسه قرار داشت. سپس وارد حیاط شده، در انتهای حیاط با عبور از پله‌هایی که ما را به طبقه‌ی دوم می‌رساند و راهرویی که در آن یک دستشویی و در کلاس اول قرار داشت به محلی رسیدیم که دو در کنار یکدیگر بود. یکی درب اتاق پیش دبستانی بود و دیگری در آزمایشگاه دبستان.

نکاتی که به نظرم مناسب نقل آمد:

۱. سه صندوق مقابل در ورودی مدرسه قرار داشت که قاعدتاً اولیاء می‌توانستند به آسانی مطالبی مکتوب را در آن‌ها بیندازند؛ یکی نامه‌های به هیأت مدیره، یکی نامه به مدیر دبستان و سومی هم خاطر م نیست! مثل این که نظرات و پیشنهادات بر روی آن نوشته شده بود که یک صندوق کلی‌تر نسبت به دو صندوق دیگر به حساب می‌آمد.

۲. راهروی جالبی که متناسب با مدرسه‌ی دخترانه، در ابتدای راه تعبیه شده بود که خود به خود به بچه‌ها تفاوت محیط داخل و بیرون از مدرسه را متذکر می‌شد! وجود پرده‌های محافظ از دید افراد بیرونی و

^۱ - طلوع آن سال‌ها با طلوعی که در طول سالهای بعد دیده و شنیده ام تفاوت‌های بسیاری کرده است که ان شاء الله در زمان مناسب به آن خواهیم پرداخت؛ من (سیدمحمد خردمند) تقریباً همیشه به نحوی طلوع را می‌شناخته‌ام! گاهی از دور و گاهی از نزدیک و گاهی بسیار نزدیک!

پیچ‌های مسیر، بچه‌ها و دیگران را نسبت به حجاب و سر فرو انداختن متذکر می‌شد و در ضمن محافظ امنیت دیداری محیط نیز بود.

۳. کتابخانه‌ی جالبی داشتند! ...

۴. مربی اصلی پیش‌دبستانی با ۱۰ سال سابقه و طبق گفتگوها باید از ابتدای کارشان در پیش‌دبستانی باشند! پس نباید بیش از ۳۰ سال داشته باشد. یک کمک نیز دارند؛ در کنار ایشان دو مربی نقاشی و مربی کتابخانه‌ی مجزا نیز دارند و گاهی معلم ورزش دبستان نیز با آنان همراه است.

۵. مربی نقاشی نماینده‌ی گروه نقاشی و خط دهنده‌ی کارهای هنری است که با پیش‌دبستانی همراهی می‌کند و ظاهراً آن گروه نقاشی با مطالعه و جلسات خاصی کار نقاشی بچه‌ها را در پیش‌دبستان و دبستان پیگیری می‌کنند؛ مسئول نقاشی پیش‌دبستانی خانم واقفی هستند.

۶. مربی اصلی پیش‌دبستانی اذعان دارند که خط اصلی کار را از دکتر فرخنده مفیدی^۲ می‌گیرند و در ابتدا نیز با مشورت‌های ایشان شروع کرده‌اند.

^۲ - خانم دکتر مفیدی را می‌شناختم و از ایشان کتاب‌هایی خوانده‌ام (خردمند)؛ اما این که این ارتباط علمی مورد ادعای مدرسه (و البته مشابه آن در دیگر مدارس) برای کار با بچه‌های پیش‌دبستانی چقدر عمیق و پیگیرانه است نمی‌دانم!

خانم دکتر مفیدی نخستین ایرانی دانش‌آموخته در مقطع دکترای آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت) کودکان پیش از دبستان و متولد ۱۳۲۷ در اهواز است. ایشان تحصیلات ابتدایی و متوسطه را به ترتیب در دبستان «ناموس» و «نظام وفا» گذرانده و در رشته‌ی طبیعی (علوم تجربی) دیپلم گرفته است. مدتی بعد به عنوان سپاه دانش به مدت ۶ ماه آموزش دیده و عازم روستای حمیدیه اهواز می‌شود. او می‌گوید که در آن زمان معمولاً روستاها آمادگی پذیرش ارتقای سطح رفاهی را نداشتند. به یاد می‌آورد پدرش که تحصیلاتی در حد سیکل (کلاس نهم) داشته، محتویات کتاب‌های دینی، مذهبی، تاریخی و حماسی را برای فرزندانش نقل می‌کرده و مفیدی از این طریق با داستان‌های حماسی آشنایی پیدا کرده است. مادر بزرگش که سواد مکتب‌خانه‌ای داشته، قصص مذهبی را می‌خوانده و مادرش نیز جزو اندک زنانی بوده که تحصیلات ابتدایی داشته و اجازه می‌داده است که او پای صحبت افراد بزرگتر بنشیند! او که پنجمین فرزند از میان ۸ فرزند خانواده بود، یادآوری می‌کند که علاقه به کتاب و کتابخوانی و عطش خاص دانستن را در برادران و خواهرش هم می‌دیده است. از دوره‌ی دبیرستان یاد می‌گیرد که کتاب‌های غیردرسی را به صورت مستقل بخواند و در همان دوره کتاب‌های داستانی و تاریخی از جمله آثار ویکتور هوگو را مطالعه کرده است. به نظر مفیدی، داستان‌ها و رمان‌هایی را که مطالعه کرده در تقویت انشاءنویسی اش اثرگذار بوده‌اند و در بالابردن گنجینه کلمات، درست‌نویسی و درست‌گویی به او کمک کرده‌اند. به یاد دارد به خاطر شاگرد اول شدن در همه‌ی پایه‌های تحصیلی ابتدایی و دبیرستان، مورد

تشویق قرار می گرفته و در کلاس ششم ابتدایی در کل منطقه ی آموزشی اهواز شاگرد اول می شود. از آنجا که فرخنده مفیدی سپاه دانشی ممتاز می شود، تسهیلاتی را برای ادامه تحصیل اختصاص می دهند و بعد از موفقیت در امتحان ورودی دانشگاه ابوریحان، دانشجوی آن دانشگاه در رشته علوم تربیتی می شود. وی معتقد است که تحصیل در رشته علوم تربیتی و معلم شدن، به ویژه برای خانم ها مناسب تر است. مفیدی می گوید: «در گذشته، مدیریت دبستان یا دبیرستان به واسطه یک زن باعث شهرت آن می شد. مثلاً دبیرستان نظام وفا در اهواز به علت قدرت سازماندهی و مدیریت خانم شیبانی بود که خانواده ها با اطمینان و امنیت خاطر، دخترانشان را برای تحصیل به آنجا می فرستادند.» از معلم ریاضی خودش در پایه ششم ابتدایی یعنی خانم رخسند سیرجانی به نیکی یاد می کند و از خانم حقیقت، معلم شیمی دبیرستان که فردی منضبط و مقتدر بود و به نظم و انضباط اهمیت می داد نیز خاطره های خوشی دارد. خوش اخلاق و مهربان بودن معلمان و توانایی ارتباط برقرار کردن آن ها با دانش آموزان را مورد انگیزه ارزیابی می کند. برای فرخنده مفیدی ورود به دانشگاه ابوریحان جذابیت های خاصی داشته است. در این دوره رمان ها و کتاب های داستان چندجلدی و تاریخی را مطالعه می کرده و با فراغت از تحصیل در دوره لیسانس و احراز رتبه اولی، موفق می شود برای اعزام به خارج مقدمات سفر را آماده کند و در نهایت پس از یک سال کار به عنوان مربی در دانشگاه ابوریحان، به همراهی همسرش به ایالات متحده می رود. علاقه ی وافر به مطالعه و تحقیق باعث می شود که به معنای واقعی به تفریح و تفرج در آمریکا نپردازد و دائماً در کتابخانه ی دانشگاه ایالتی فلوریدا حضور داشته باشد تا از امکانات موجود در آن جا بهره گرفته و هنگام بازگشت به وطن به کار گیرد. مفیدی وقتی می خواهد میزان علاقه خودش به کتاب و کتابخوانی را به شکل قابل درکی بیان کند، می گوید: «ما حتی با افکار اساتید بزرگ دانشگاه فلوریدا از جمله آقای گانیه که دیدگاه یادگیری زنجیره ای را ارائه داده است، تفریح می کردیم و کاوشگرانه نظریات چنین استادانی را مطالعه می کردیم!». در سال های بعد که دانشگاه علامه طباطبایی با ادغام مدارس عالی و دانشگاه هایی همچون مدرسه عالی شمیران، دانشگاه آزاد و دانشگاه ابوریحان تشکیل شد، مفیدی نیز از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۶۳ به عنوان استادیار رسمی آزمایشی و سپس از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۷۳ به عنوان استادیار رسمی قطعی به کار تدریس مشغول می شود. پایان نامه فوق لیسانسش درباره ی اثرات خواندن در پیشرفت تحصیلی کودکان بوده است. او در تحقیقاتش به این نتیجه می رسد که **نحوه صحیح خواندن موجب می شود که کودکان در زمینه های دیگر هم بیشتر موفق باشند**. تز دکترایش را به اثرات طلاق و غیبت یکی از والدین بر رشد و پیشرفت زبان و مهارت های کلامی کودکان ۳ تا ۵ ساله در مهدهای کودک اختصاص می دهد.

فرخنده مفیدی به عنوان نخستین ایرانی دارای مدرک دکترای آموزش و پرورش پیش از دبستان، رئیس کمیته برنامه ریزی شورای عالی انقلاب فرهنگی می شود و به کمک همکارانش نخستین دوره لیسانس آموزش پیش دبستانی و دبستان را در دانشگاه علامه طباطبایی راه اندازی می کند. بعدها نیز دوره کارشناسی ارشد این رشته دایر می شود. فرخنده مفیدی علاوه بر تألیف چندین کتاب و مقاله، به ترجمه نیز می پردازد. مقالاتی هم که او تألیف کرده در مورد مسائل کودکان، خانواده ها، نحوه ی برقراری ارتباط صحیح میان خانواده و مراکز آموزشی، اثرات تلویزیون و فیلم بر کودکان و نقش تربیتی معلمان و آموزش پیش از دبستان است.

او معتقد است اگر استادان ایرانی با همدیگر مشارکت و همراهی داشته باشند و از امکانات قابل قبولی هم برخوردار شوند، می توانند به نظریه پردازی روی بیاورند. او وجود امنیت عاطفی و روانی را نیز در این امر، دخیل می داند و می گوید: «کار گروهی در ایران ضعیف است و استادان هم باید اعتماد به نفس لازم را پیدا کنند.» مفیدی می گوید: «بالاخره برای نظریه پردازی باید به صورت گروهی کار کرد و نظریه هم با نام یک نفر شناخته شود ولی منیت موجود در میان برخی استادان باعث می شود که همکاری گروهی در ایران ضعیف باشد». او آمادگی پذیرش جامعه را برای استقبال از دیدگاه های جدید در نظریه پرداز شدن استادان ایرانی اثرگذار می داند.

او بیان می‌دارد که هر تابستان برنامه‌های سال قبل را بررسی نموده و طرح‌های نو درمی‌اندازند و از مراکز مختلف بازدید نموده و کارها را به اساتید عرضه می‌دارند تا هر ساله بهتر از قبل باشند.

ایشان می‌گویند: «من می‌خواهم وقت بچه‌ها تلف نشود. می‌خواهم از وقتشان استفاده کنند. بنابراین سعی می‌کنم در زمانی که اینجا هستند مطلب بیاموزند.»

۷. بچه‌ها در صبحگاه، سرود خاصی را می‌خوانند که نرمش را همراه آن سرود و متناسب گفته‌های آن سرود انجام می‌دهند.

۸. در پیش‌دبستانی ناهار داده می‌شود.

۹. گاهی متناسب با ایام برگه‌هایی به عنوان هدیه از مدرسه به خانواده‌های بچه‌ها می‌دهند.

۱۰. هم کار سفال با گل دارند هم خمیر.

۱۱. می‌گویند: «برای بچه‌ها داستان ائمه علیهم‌السلام را می‌گوییم و قرآن هم با آنها کار می‌کنیم که چون بچه‌ها اوایل سال از مدرسه با خود نوار می‌برند در منزل سریع حفظ می‌شوند.»

۱۲. گاهی بچه‌ها به کتابخانه می‌روند. مربی کتابخانه برای آنها قصه‌ای می‌گوید که قبلاً با ما هماهنگ شده (متناسب نیازی که می‌خواهیم با بچه‌ها در چه موردی صحبت کنیم و یا آموزش دهیم) بعد ما سر کلاس از بچه‌ها در مورد داستانی که شنیده‌اند و حضور نداشته‌ایم صحبت می‌کنیم و در واقع آنها داستان را با آنچه مد نظر ما است برای ما بیان می‌کنند.

۱۳. حدود ۸ تا ۸/۱۵ نرمش صبحگاهی دارند.

۱۴. آموزش شنا دارند و هفتگی به استخر می‌روند؛ یک روز در هفته یکی از زنگ‌های دوم شنا می‌روند.

۱۵. هر ۱۵ روز یک بار بچه‌ها از جایی دیدار دارند. از جمله جاهای بازدید؛ مسجد، بیمارستان، تئاتر و ...! جزئیات چگونگی بازدید از بیمارستان را نپرسیدم!

۱۶. حدود ۱۰ روز و روزی یک ساعت روی یک لوحه کار می‌کنند (مثلاً لوحه‌ی حیوانات وحشی) از اسم تا اسم بچه، غذا و ...

۱۷. مربی می‌گوید: بچه‌ها هر ساله یادگیری‌شان نسبت به سال قبل بهتر می‌شود.

۱۸. حدود ۸/۱۵ تا ۹/۱۵ صبح زنگ اصلی و آموزش مفاهیم اصلی مثل ریاضی یا کشیدن شطرنجی با مدارد است. از مفاهیم ریاضی کتاب منوچهر ترکمان استفاده می‌کنند. می‌گویند: «اعداد را بعد از کار مفاهیم ریاضی شروع می‌کنیم؛ تجربه نشان داده که بچه‌ها با این آموزش‌ها سال آینده از درس‌ها زده نمی‌شوند».

۱۹. بچه‌ها خودشان در هفته به نوبت تغذیه می‌آورند، اما آنچه مدرسه تعیین کرده‌است.

۲۰. دفتر یادداشت‌هایی دارند که از طریق آن با خانه در ارتباطند. در آن دفتر که بچه‌ها می‌برند و می‌آورند ساعت خواب و مسواک و محلی برای نظرات مدرسه و اولیا نسبت به کارهای خانه یا مدرسه مد نظر گرفته شده است.

۲۱. از جمله برنامه‌های زنگ دوم: بازدیدها، کاردستی، کار آزاد، علوم، زبان آموزی، بازی حیاطی. زنگ دوم ۹/۴۵ تا ۱۰/۴۵ است.

۲۲. بچه‌ها گاهی معلم می‌شوند.

۲۳. کار پلی کپی ظاهراً قوی‌ای دارند!

خداوندا! به حق صدیقه‌ی کبری سلام الله علیها توفیقات این عزیزان را افزون فرماید و آنها را در زندگی شخصی و مدرسه‌ای‌شان آن گونه قرار دهد که او و ولیش امام زمان علیه‌السلام راضی و خشنود باشند.